

Sygn. akt II C 350/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lutego 2017 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach II Wydział Cywilny Ośrodek (...) w R.

w składzie:

Przewodniczący SSO Katarzyna Banko

Protokolant sekr. sądowy Anna Kierońska

po rozpoznaniu w dniu 2 lutego 2017 roku w Rybniku

sprawy z powództwa P. B.

przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w Gliwicach

o zapłatę

1) oddała powództwo;

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7200,00 (siedem tysięcy dwieście) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Katarzyna Banko

Sygn. akt II C 350/16

UZASADNIENIE

Powód P. B. pozwem z dnia 18 sierpnia 2016r. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w Gliwicach kwoty 100.000 zł zadośćuczynienia za naruszenie przez Sąd Okręgowy w Gliwicach art. 1, art. 3 art. 8 ust. 1 i 2, art. 9 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 30, 31, 53 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W uzasadnieniu powyższego żądania powód podał, że w styczniu 2006r. nie został rozpoznany wniosek jego obrońcy dotyczący zgody na udział w pogrzebie ojca i nie udzielono mu przepustki, mimo złożenia wniosku na trzy dni przed pogrzebem. Ponadto wcześniej odmówiono powodowi udzielenia przepustki w celu odwiedzenia ojca, który w stanie krytycznym przebywał w szpitalu.

Pozwany Skarb Państwa - Prezes Sądu Okręgowego w Gliwicach wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powyższego stanowiska w pierwszej kolejności podniesiono zarzut przedawnienia. Ponadto wskazano, że wniosek powoda o udzielenie zgody na udział w pogrzebie ojca wpłynął w piątek po godzinie 12-tej i stąd zapoznanie się z jego treścią przez sędziego w poniedziałek (23 stycznia 2006r.) uznać należy za działanie niezwłoczne. Aspekt ten musi mieć znaczenia dla oceny ewentualnego naruszenia prawa powoda także w kontekście wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 29 listopada 2011r. ((...)). Trybunał akcentując, iż udzielenie przepustki w celu zapewnienia udziału w pogrzebie jest naruszeniem praw gwarantowanych w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, wskazuje, że do naruszenia tego prawa dojdzie jeżeli wniosek nie zostanie

w porę rozpoznany. Sytuacja złożenia wniosku w piątek z przyczyn obiektywnych uniemożliwiła jego rozpoznanie w terminie umożliwiającym udzielenie przepustki na pogrzeb, który miał miejsce w poniedziałek. Dodatkowo wskazano, że co do powoda istniały przeciwwskazania dla udzielenia przepustki z uwagi na manifestowaną przez niego chęć popełnienia samobójstwa.

Sąd ustalił, co następuje:

Sąd Okręgowy w Gliwicach - V Wydział Karny Zamiejscowy w W. - wyrokiem z dnia 24 marca 2006r. sygn. akt V K 10/05 uznał P. B. za winnego tego, że w dniu 13 lutego 2004r. w R. w zamiarze bezpośrednim pozbawienia życia G. D. kilkakrotnie ugodził ją nożem w szyję, czym spowodował u niej obrażenia skutkujące śmiercią na skutek wykrwawienie, tj. przestępstwa – zbrodni z art. 148 § 1 k.k. i skazał go na karę 25 lat pozbawienia wolności. (dowód: wyrok z dnia 24 marca 2006r. wraz z uzasadnieniem k. 785 – 786, 817 – 829)

Sąd Apelacyjny w Katowicach po rozpoznaniu sprawy na skutek apelacji obrońcy oskarżonego wyrokiem z dnia 12 października 2006r. wydanym w sprawie II AKa 291/06 utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, uznając apelację obrońcy oskarżonego za oczywiście bezzasadną. (dowód: wyrok z dnia 12 października 2006r. wraz z uzasadnieniem k. 867, 883 – 884)

W toku powyższego postępowania karnego, tj. w dniu 10 stycznia 2006r. o godzinie 13.20 do Sądu Okręgowego w Gliwicach V Wydziału Karnego Zamiejscowego w W. wpłynęło pismo obrońcy oskarżonego P. B. z dnia 09 stycznia 2006r. o wydanie zgody na jednorazowe przetransportowanie oskarżonego do Zespołu (...) w R. – Oddziału Anestezjologii i Intensywnej Terapii, w którym to oddziale przebywał ojciec powoda – K. B.. Ponieważ rokowania co do jego przeżycia były bardzo złe powód chciał odwiedzić ojca w szpitalu. W związku z zapowiedzą popełnienia przez powoda samobójstwa na zewnątrz zakładu karnego sędzia referent - ze względów bezpieczeństwa – w dniu 10 stycznia 2006r. odmówił zgody na jednorazowe przetransportowanie powoda do Zespołu (...) w R. Oddziału Anestezjologii i Intensywnej Terapii. (dowód: wniosek adwokata P. S. z dnia 09 stycznia 2006r. k. 701 akt SO w Gliwicach sygn. V K 10/05, pismo prokuratora Rejonowego w Rybniku M. L. z dnia 13 października 2005r. wraz z listem powoda z 13 września 2004r. k. 658 – 660 akt SO w Gliwicach sygn. V K 10/05)

W dniu 20 stycznia 2006r. z Kancelarii Adwokackiej adwokata P. S. nadany został do Sądu Okręgowego w Gliwicach V Wydziału Karnego Zamiejscowego w W. faks z wnioskiem o udzielenie powodowi przepustki na pogrzeb ojca (zmarł 19 stycznia 2006r.), który miał odbyć się w dniu 23 stycznia 2006r. o godzinie 8.45 w K. w N.. Wpłynął on do Sądu po godzinie 12.00. Sędzia referent zapoznał się z jego treścią w dniu 23 stycznia 2006r., tj. w poniedziałek, a więc w dniu, w którym odbył się pogrzeb. (dowód: wniosek adwokata P. S. z dnia 09 stycznia 2006r. k. 716 akt SO w Gliwicach sygn. V K 10/05)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o wskazane dowody. Dowody z dokumentów urzędowych zostały sporządzone przez uprawnione osoby, w granicach ich kompetencji, a zatem były w pełni wiarygodne. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły także niekwestionowane dokumenty prywatne, których prawdziwość nie budziła wątpliwości. Zgodnie z art. 299 k.p.c., jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych (lub ich braku) pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd dla wyjaśnienia tych faktów może dopuścić dowód z przesłuchania stron. Skoro dowody z dokumentów pozwoliły na poczynienie ustaleń faktycznych – istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy – to Sąd pominął dowód z przesłuchania stron.

Sąd zważył, co następuje:

W ustalonym stanie faktycznym powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Powód wywodzi swoje roszczenie ze zdarzeń, które miały miejsce w 2006r. domagając się ochrony swoich praw na mocy art. 417 k.c. w związku z art. 23, 24, 448 k.c., zatem odpowiedzialności deliktowej. Z tego względu uznać należy, że skutecznie został podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczeń. Umieszczenie przepisu art. 448 k.c. w części Kodeksu cywilnego dotyczącej odpowiedzialności za czyny niedozwolone wskazuje, że termin

przedawnienia roszczeń z tego tytułu określony jest przez przepis znajdujący się w tym samym tytule Kodeksu cywilnego. Jak już wcześniej podano powód wywodzi swoje roszczenia ze zdarzeń, które miały miejsce w styczniu 2006r. W dniu wejścia w życie ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2007 r. Nr 80, poz. 538), tj. 10 sierpnia 2007r., roszczenia powoda według przepisów dotychczasowych nie uległy jeszcze przedawnieniu, a zatem na podstawie art. 2 tejszej ustawy podstawę prawną zgłoszonego zarzutu przedawnienia stanowi art. 442¹ § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Trzyletni termin przedawnienia przewidziany w art. 442¹ § 1 k.c. rozpoczął bieg najpóźniej w styczniu 2006r., bowiem już wówczas powód musiał wiedzieć o doznanej ewentualnej krzywdzie oraz o osobie obowiązanej do jej naprawienia, gdyż zarówno pismo jego obrońcy o wydanie zgody na jednorazowe przetransportowanie do Zespołu (...) w R. – Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii, w którym to oddziale przebywał ojciec powoda K. B., jak również wniosek o udzielnie powodowi przepustki na pogrzeb ojca zostały złożone w styczniu 2006r. -pierwszy w dniu 09 stycznia 2006r., zaś drugi w dniu 20 stycznia 2006r. Zgodnie więc z treścią art. 442¹ § 1 k.c. termin przedawnienia upłynął w styczniu 2009r. (z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia), zaś najdalej w styczniu 2016r. (dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę). Pozew w rozpoznawanej sprawie wpłynął w dniu 18 sierpnia 2016r., a więc ponad dziesięć lat od dnia ewentualnego wyrządzenia powodowi szkody. Zatem roszczenie powoda niewątpliwie uległo przedawnieniu.

Nie można również uznać, iż zgłoszenie przez pozwanego zarzutu przedawnienia stanowiło naruszenie art. 5 k.c. Zgodnie z utrwalonym poglądem podniesienie tego zarzutu, a zatem skorzystanie z możliwości uchylenia się od odpowiedzialności wskutek upływu czasu, podlega ocenie pod kątem zgodności ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem prawa lub zasadami współżycia społecznego. W wyjątkowych tylko sytuacjach sąd, przy jego ocenie, może posłużyć się konstrukcją nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.) mając przy tym na względzie jego szczególny charakter. Z tej przyczyny dla rozstrzygnięcia, czy podniesiony zarzut przedawnienia nie nosi znamion nadużycia prawa, konieczne jest rozważenie charakteru dochodzonego roszczenia, przyczyn opóźnienia i jego nadmierności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CKN 204/2001, Lex nr 78814). W ocenie Sądu nie zachodziły takie szczególne okoliczności. Powód dochodzi roszczenia o charakterze ściśle majątkowym, bowiem nie domaga się innej ochrony przewidzianej w art. 24 k.c. Świadczy to o jedynie materialnych pobudkach wytoczenia powództwa. Trzyletni termin przedawnienia został przekroczony o ponad siedem lat, a powód w żaden sposób nie usprawiedliwił nadmierności opóźnienia.

Niezależnie od powyższego dodać należy, że prawidłowe rozpoznanie roszczenia o ochronę dóbr osobistych wymaga przede wszystkim ustalenia i dokonania oceny czy i jakie dobro osobiste żądającego ochrony zostało naruszone, a w dalszej kolejności stwierdzenia bezprawności działania sprawcy bądź też wystąpienia okoliczności bezprawność tę wyłączających. Należy mieć przy tym na względzie, iż przepis art. 24 § 1 k.c. posługuje się konstrukcją domniemania bezprawności, co oznacza, iż ciężar dowodu obalenia tego domniemania spoczywa na pozwanym. Na dochodzącym ochrony ciąży jedynie obowiązek wykazania faktu naruszenia lub zagrożenia jego dobra osobistego. Do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych zalicza się: działanie w ramach porządku prawnego, wykonywanie prawa podmiotowego, działanie w obronie uzasadnionego interesu, zgodę pokrzywdzonego.

Przepis art. 23 k.c. nie zawiera definicji dóbr osobistych, a ogranicza się do stwierdzenia, że dobrami osobistymi człowieka są w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza, i racjonalizatorska. Katalog dóbr osobistych wymienionych w powyższym przepisie jest otwarty. Przy ocenie czy doszło do naruszenia dobra osobistego decydujące znaczenie ma nie tylko subiektywne odczucie osoby żądającej ochrony prawnej, ile to jaką reakcję wywołuje w społeczeństwie to naruszenie. Nie można jednak całkowicie wykluczyć subiektywnego odczucia osoby żądającej ochrony prawnej, zależy to jednak od istoty zdarzenia, na które powołuje się osoba uważająca, że jej

dobra osobiste zostały naruszone. Stanowisko to wielokrotnie pojawiało się w orzecznictwie sądów i prezentuje je również sąd rozpoznający niniejszą sprawę (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2004 roku I CK 636/03).

Zgodnie z art. 24 § 1 zdanie 3 k.c. ten czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem może żądać między innymi zadośćuczynienia pieniężnego na zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym, a zatem w oparciu o treść art. 448 k.c., który wprost taką możliwość przewiduje. Przesłanką odpowiedzialności przewidzianej w art. 448 k.c. jest jednak nie tylko bezprawne, ale i zawinione działanie sprawcy naruszenia dobra osobistego (por. wyrok SN z dnia 12 grudnia 2002 r. V CKN 1581/2000, wyrok SN z dnia 24 stycznia 2008r. I CSK 319/2007, wyrok SN z dnia 19 stycznia 2007r. III CSK 358/2006).

Zgodnie z art. 8 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej jako EKPCz lub Konwencja) - każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji. Nie może budzić wątpliwości, że są to dobra osobiste podlegające ochronie przewidzianej w art. 24 k.c.

Zagadnień związanych z szeroko pojętym prawem osób pozbawionych wolności do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego, w którym mieści się prawo do skorzystania z tzw. przepustek losowych, w celu np. odwiedzenia chorego członka rodziny czy uczestniczenia w jego pogrzebie dotyczą także zalecenia międzynarodowe, tj. rekomendacja Rady Europy nr R(82)16 w sprawie przepustek więziennych z 1982r., Europejskie Reguły Więzienne z 1987r., znowelizowana wersja Europejskich Reguł Więziennych z 2006r. Europejskie Reguły Więzienne stanowią rekomendację R. (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy, przyjętą przez Komitet Ministrów w dniu 11 stycznia 2006 r. na 952 posiedzeniu delegatów, zawartą w aneksie do zalecenia R. (2006)2. Europejskie Reguły Więzienne nie są aktem prawnym, który obowiązywałby w Polsce, jako państwie członkowskim Rady Europy. Stosownie do art. 15 lit. b Statutu Rady Europy stanowią natomiast zalecenie Rady Europy dla rządów państw członków Rady Europy.

Przepis art. 141 a kodeksu karnego wykonawczego w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2011r., a więc w czasie, którego dotyczy sprawa, stanowił, że w przypadkach szczególnie ważnych dla skazanego można mu zezwolić na opuszczenie zakładu karnego, na czas nieprzekraczający 5 dni, w miarę potrzeby pod konwojem funkcjonariusza Służby Więziennej lub w asyście innej osoby godnej zaufania. Przepis art. 141a k.k.w. został znowelizowany z dniem 01 stycznia 2012r. Zgodnie z jego aktualnym brzmieniem, „Dyrektor zakładu karnego może udzielić skazanemu zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego pod konwojem funkcjonariusza Służby Więziennej, osoby godnej zaufania lub samodzielnie, na czas nieprzekraczający 5 dni, w celu odwiedzenia poważnie chorego członka rodziny, uczestnictwa w pogrzebie członka rodziny oraz w innych wypadkach szczególnie ważnych dla skazanego". O udzieleniu przepustki losowej decyduje obecnie dyrektora zakładu karnego, zaś w stosunku do osób tymczasowo aresztowanych - organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje.

Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 29 listopada 2011r. ((...)) stwierdził, iż wszelka ingerencja w prawo osoby do poszanowania jej życia prywatnego i rodzinnego stanowi naruszenie art. 8 Konwencji, chyba że było to zgodne z prawem, prowadzi do prawnie określonego celu albo celów wskazanych w art. 8 ust. 2 EKPCz oraz było konieczne w demokratycznym społeczeństwie, w tym sensie, że było proporcjonalne do celów, jakie mają być osiągnięte. Artykuł 8 Konwencji nie gwarantuje osobie pozbawionej wolności bezwzględnego prawa do zwolnienia z zakładu karnego w celu uczestniczenia w pogrzebie członka rodziny, jednakże nie można również mówić o zupełnej dowolności postępowania w tym przedmiocie. Każdorazowo brak zgody powinien być odpowiednio uzasadniony. Europejski Trybunał Praw Człowieka podkreśla bowiem, że nawet jeśli osoba pozbawiona wolności musi być w związku z pobytem w jednostce penitencjarnej poddana różnym ograniczeniom swoich praw i wolności, to każde takie ograniczenie powinno być uzasadnione jako konieczne w demokratycznym społeczeństwie.

Więźniowie są uprawnieni do korzystania ze wszystkich praw i wolności zagwarantowanych w Konwencji, z wyjątkiem prawa do wolności osobistej, w tym prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Ze względu na naturę pozbawienia wolności muszą jednak liczyć się z wieloma ograniczeniami. Z samego pozbawienia wolności wynika

bowiem, że muszą być odseparowani od rodziny i domu. To i podobne ograniczenia stanowią ingerencję w prawa zagwarantowane w art. 8 Konwencji, same jednak nie oznaczają jego naruszeń, pod warunkiem że władze wykażą, iż we właściwy sposób starały się znaleźć równowagę między wymaganiami postępowania karnego i prawami aresztowanego.

Odmowa zwolnienia powoda z aresztu śledczego w celu odwiedzenia chorego ojca oraz brak zgody na udział w jego pogrzebie stanowi ingerencję w prawo do poszanowania życia rodzinnego. Ingerencja ta miała podstawę prawną, a mianowicie art. 141a § 1 k.k.w. Ingerencja ta realizowała również "uzasadniony prawnie cel" w rozumieniu art. 8 ust. 2 Konwencji, czyli cel w postaci ochrony bezpieczeństwa publicznego, ochrony porządku publicznego oraz zapobiegania przestępstwom. Odmowa udzielenia powodowi zgody na opuszczenie aresztu śledczego w celu odwiedzenia ojca w szpitalu podyktowana była jednak względami bezpieczeństwa, gdyż miała na celu zapobiec popełnieniu samobójstwa przez powoda, o którym pisał on w liście z dnia 13 września 2004r. Choć organ podejmujący decyzję o udzieleniu zezwolenia na uczestniczenie przez osadzonego w uroczystości pogrzebowej członka rodziny jest zwykle ograniczony czasowo w swoim działaniu, to jednak powinien on procedować sprawnie, mając na względzie datę pogrzebu, tak aby doręczyć osadzonemu decyzję przed terminem uroczystości. Gdy chodzi o zgodę na udział powoda w uroczystości pogrzebowej ojca, która odbyła się w dniu 23 stycznia 2006r. (poniedziałek) o godzinie 8.45 w kaplicy w N. to stwierdzić należy, że wniosek ten został złożony w dniu 20 stycznia 2006r. (piątek) po godzinie 12.00, zatem jego rozpoznanie z przyczyn obiektywnych było niemożliwe. Ponadto, co do powoda nadal istniały przeciwskazania dla udzielenia przepustki z uwagi na manifestowaną przez niego chęć popełnienia samobójstwa.

Mając powyższe ustalenia i rozważania na względzie, uwzględniając podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia, powództwo oddalono.

Dochodzone przez powoda zadośćuczynienie nie było związane z warunkami wykonywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, zatem o kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w brzmieniu obowiązującym do dnia 26 października 2016r. (Dz. U. 2015.1800) i § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2016.1668)

R., dnia 14 marca 2017r. SSO Katarzyna Banko